

Овчаренко З.П.

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

Труднощі аудіювання і говоріння та шляхи їх подолання у студентів зі слабкою базовою підготовкою неспеціалізованих ВНЗ

Без формування й комплексного розвитку навичок та вмінь таких видів мовленнєвої діяльності як читання, аудіювання, говоріння і письма, вивчення іноземної мови й успішне оволодіння нею неможливе. Перед викладачем іноземної мови в немовних ВНЗ стоїть нелегке завдання – сформувати і розвинути комунікативну компетенцію учнів за порівняно короткий проміжок часу, що надається навчальним планом, зважаючи на той факт, що значна кількість студентів володіють лише слабкими навичками деяких видів мовленнєвої діяльності.

В запропонованій статті автор намагається визначити труднощі, які зазвичай виникають у студентів слабкої базової підготовки та шляхи їх подолання.

Що стосується аудіювання, то причиною недостатньої навченості студентів цього ВМД, на наш погляд, може бути:

- 1) порушення сприйняття усної мови слуховим аналізатором реципієнтів;
- 2) відсутність зв'язування сприймаючих мовних форм з образами, що зберігаються в довготривалій пам'яті;
- 3) недостатній рівень розвитку слухової пам'яті;
- 4) несформованість механізмів аудіювання іноземною мовою (антиципації, внутрішнього промовляння).

Відставання слухо-моторної реакції від слухових відчуттів (коли вона перестає бути опорою для розуміння) та відсутність стійких фонетичних і лексико-граматичних навичок сформованих за попередні роки навчання,

інтерференція рідної мови також можуть виступати причиною слабкої навченості учнів аудіюванню.

Надалі пропонуються деякі шляхи подолання труднощів аудіювання:

1. Передумовою ефективного сприйняття учнями слухового запису виступає відповідна підготовка учнів.

- Установа на прослуховування студентів зі слабкою базовою підготовкою повинна бути чіткою і «негроміздкою» (відповідною до заданих умов). Без сумніву кількість повторів аудіозапису повинна бути обмеженою навіть у слабонаучуваній групі. Оптимальна кількість – два-три повторення, але в кожному випадку варто міняти установку.

- Попередньо скласти перелік ЛО, географічні назви та інше, які зустрічатимуться в тексті;

- Варто декілька разів (за викладачем, самостійно, розбившись на пари або фронтально) потренувати вимову визначених лексичних одиниць;

- Слід вдосконалювати вимову виписаних слів у реченнях, близьких до тих, які будуть використані в тексті, що сприятиме підготовці студентів до їх сприйняття і успішного розуміння;

- Також можна запропонувати студентам записати питання, які виникають після прочитання назви тексту і роботи з ЛО. Відповідь на ці питання доцільно надавати на післятекстовому етапі.

В умовах недостатньо навченої групи доцільно одночасно з прослуховуванням надавати можливість студентам прочитати текстове повідомлення цього запису (особливо в тих випадках, коли за допомогою аудіювання вводиться новий лексичний матеріал).

Усі післятекстові завдання, які належить виконати студентами після прослуховування, повинні бути пред'явлені на передтекстовому етапі і ретельно проаналізовані. Це необхідно для того, щоб студенти розуміли мету прослуховування, а також могли продуктивно використовувати інформацію, закладену в післятекстових завданнях як базової опори для розуміння.

2. Слід вважати позитивним найоптимальніший результат аудіювання і створювати ілюзію успіху, що, повинно підкреслюватися викладачем. Така позиція буде стимулювати мотивацію студентів до даного виду діяльності, тому почуття страху і упередженого передбачення негативного результату («все одно нічого не зрозумію») будуть суттєво знижені.

Навчання розмовній мові вбирає в себе також і розвиток умінь діалогічної та монологічної мови, кожна з яких має свої як психологічні так і лінгвістичні особливості, які часто створюють труднощі для студентів. Так, у процесі навчання діалогічної мови педагогові нерідко доводиться стикатися з наступним, коли у студента при наявності власної ролі у діалозі, відсутні заданий зміст діалогу та можливість його висловити.

- Висловлюючи власну думку, студент допускає велику кількість граматичних помилок, не правильно конструює навіть найпростіші речення, зосередивши всю свою увагу на виконанні заданої йому установки вчителя.

- Мова студента у діалозі бліда і формальна, відсутнє емоційне забарвлення діалогу. Більш того при наданні відповіді на запитання відсутній емоційний окрас відповіді.

- Студент готується до своєї «ролі» письмово, внаслідок чого не може висловлювати свої думки спонтанно, постійно проводячи візуальну звірку з написаним варіантом і як наслідок він не чує співрозмовника, а очікує лише своєї черги для вступу у вербальний діалог, що позбавляє його можливості своєчасно творчо реагувати на будь-які відхилення від запропонованого сценарію.

При монологічному мовленні, на нашу думку, студенти відчують дещо менше труднощів, ймовірно через те, що успіх монологічного висловлювання залежить тільки від промовця, а не від партнера, з яким доводиться спілкуватися в діалозі. Монологічне висловлювання, як правило, готується студентом вдома, де у нього є час на обмірковування та звірку з вихідним зразком, виправлення граматичних помилок, тощо. Однак, запам'ятовування і неправильна вимова лексичних одиниць, граматичне оформлення і розгорнення

висловлювання, його відтворення без опори на письмовий варіант також входять до арсеналу основних труднощів.

Беручи до уваги викладене, можна запропонувати наступні шляхи подолання цих труднощів, що виникають при навчанні монологічної та діалогічної форми мовлення.

1. При вивченні розмовних тем, надаючи перевагу їх практичному значенню, необхідно робити ретельний відбір лексичних одиниць.

У процесі роботи над їх вимовою і запам'ятовуванням, варто широко використовувати імітативні та підстановчі вправи. З цією метою також можна застосувати так звані «translation cards»:

1. Мій брат - високий, сильний, стрункий і вродливий.	1. My brother is tall, strong, slim and handsome
2. Вона - оптимістка, життєрадісна, енергійна, працьовита та відповідальна.	2. She is optimistic, cheerful, energetic, industrious and responsible
3. Він завжди схильний до допомоги, терплячий, ввічливий, але ледачий і сором'язливий.	3. He is always helpful, patient, polite, but lazy and shy.

Запропонована картка знаходиться у одного із студентів, який робить перевірку знання лексики іншого студента в одному з режимів (з української мови – на англійську або навпаки) і в разі виникнення необхідності здійснює відповідне коригування. Це завдання позитивно сприймається студентами та широко використовується у навчальному процесі.

2. Що стосується мовних помилок, то їх причина криється в недостатніх граматичних навичках, які вдосконалюються шляхом виконання підстановлювальних і трансформаційних вправ. Але говорячи про низьку базову основу окремих студентів слід, враховуючи їх рівень знань, виділяти та класти край помилкам, що спотворюють загальний зміст речення. Надмірне коригування мовних помилок може привести до зниження мотивації до говоріння і виникає загроза встановлення психологічного бар'єру.

3. Для того щоб студент зміг «зіграти» свою роль у діалозі на потрібному рівні, можна скористатися приведеною нижче таблицею-інструкцією, в якій надано такі рекомендації:

Привітайтеся і запитайте, чим можете допомогти.	Скажіть, що ви шукаєте не яскравий костюм.
Запитайте, який розмір костюма носить клієнт.	Скажіть, що ви носите 48 розмір і запитайте, чи можна поміряти сірий костюм.

Така таблиця допомагає правильно сконструювати речення. Розвиваючи діалог, йому можна надати емоційного забарвлення. Як приклад розіграйте ситуацію, коли продавець занадто люб'язний, а покупець-прискіпливий, чи навпаки. Для цього необхідно навчити студентів допоміжних висловів, що допомагають передати необхідні емоції і дати установку на обов'язкове їх використання в діалозі, наприклад, «Будьте так ласкаві...», «Чи не підкажете ви мені...», «Перепрошую вибачення...» тощо. Регулярне звернення до такого виду роботи дозволяє студенту «акумуляувати» сполучні вислови і фрази, що полегшує висловлювання своєї думки.

Доцільно попередньо проробити це завдання в усній формі на рідній мові, розставляючи акценти та наголоси. Така допомога буде також не зайвою для тієї категорії студентів, яка має недостатню базову підготовку.

4. Невміння студентів творчо відтворити що-небудь «без папірця» криється, на наш погляд, в обмеженій оперативній пам'яті.

Тренувати її можна за допомогою поданих нижче спеціальних вправ.

1. Уважно подивіться на речення і повторіть його декілька разів напам'ять;

2. Вправа «Сходінка»: а). Мені потрібне пальто. б). Мені потрібне чорне пальто. в). Мені потрібне чорне демісезонне пальто. г). Мені потрібне демісезонне пальто на хутряній підкладці та кепка.

Останню вправу можна застосовувати при відтворенні підготовленого діалогу, щоб студент, виголошуючи свою репліку, відчував реакцію слухача на неї. Практика навчань показує доцільність приділення цій вправі значного часу і з великою кількістю повторень.